

MKZZ TUAC GLOBAL UNIONS

OŚWIADCZENIE NA LONDYŃSKI SZCZYT G20

DEKLARACJA LONDYŃSKA GLOBAL UNIONS

kwiecień 2009

I. Wstęp i streszczenie

1. Światowa gospodarka znajduje się w środku wszechogarniającego potrójnego kryzysu, który rozpoczął się na amerykańskim rynku budownictwa, rozprzestrzenił się poprzez nieuregulowany i nieprzejrzysty system finansowy i dał w wyniku pierwszy kryzys na rynku kredytów a następnie kryzys zatrudnienia. Następnie rozwinął się on w złożone i niebezpieczne błędne koło ze spadającymi cenami domów oraz rosnącym bezrobociem, które w sumie wzmacniają kryzys na rynku kredytów. Kryzys ten rozprzestrzenił się na gospodarki rozwinięte, wschodzące i rozwijające się.

2. Gdy liderzy G20 spotkali się po raz pierwszy listopadzie 2008 w Waszyngtonie świat już wtedy doświadczał bezprecedensowego spowolnienia wzrostu z malejącą produkcją w krajach uprzemysłowionych. Od tamtego czasu sytuacja dramatycznie pogorszyła się. W ostatnim kwartale 2008 zostały odnotowane dotkliwe spadki PKB. W skali rocznej PKB skurczyło o 6% w gospodarkach krajów G7, UE oraz OECD jako całości¹. Są to najgorsze wyniki, jakie kiedykolwiek odnotowano. Ta choroba rozprzestrzeniła się na gospodarki wschodzące i rozwijające się gdzie wzrost gospodarczy został zahamowany a PKB per capita spada. W roku 2009 wpływ recesji gwałtownie rośnie w regionach rozwijających się ze względu na ostry spadek eksportu oraz wysychanie prywatnych przepływów kapitałowych. Międzynarodowy Fundusz Walutowy zidentyfikował 26 rozwijających się krajów o niskich dochodach w Afryce, Azji, Ameryce i Europie Wschodniej jako będące „wysoko podatne” na negatywne efekty globalnej recesji 2009². Kryzys gospodarczy zagraża osiągnięciu „celów milenijnych”, które ustanawiały minimalne zadania dla globalnej walki przeciw pierwotnym przyczynom ubóstwa.

3. Bezrobocie nadal szybko rosło w pierwszych miesiącach 2009. Obecnie wydaje się, że najbardziej pesymistyczny scenariusz MOP wzrostu światowego bezrobocia o 50 milionów w roku 2009 może okazać się zbyt optymistyczny³. Ponad 200 milionów pracowników może zostać zepchniętych do strefy skrajnego ubóstwa głównie w krajach rozwijających się i wschodzących, gdzie nie istnieją socjalne siatki bezpieczeństwa, co oznacza, że liczba pracujących i pozostających w ubóstwie - zarabiających poniżej 2 USD na dzień na członka rodziny – może wzrosnąć do 1,4 miliarda. 60% światowej sfery ubóstwa stanowią kobiety. Pracownicy na całym świecie tracący swoje miejsca pracy i swoje domy są niewinnymi

¹ OECD, Kwartalne Podsumowania Krajowe - Quarterly National Accounts, 18 lutego 2009

² IMF, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Implikacje Globalnego Kryzysu Finansowego dla krajów o niskich dochodach, 2009

³ MOP Globalne trendy zatrudnienia, 28 stycznia 2009

ofiarami kryzysu, w który wpechnęły nas chciwość i niekompetencja sektora finansowego, i który był wzmacniany w ostatnich dekadach polityką prywatyzacji, liberalizacji i deregulacji rynku pracy. Efekty takiej polityki – stagnacja płac, ograniczenia ochrony społecznej, erozja praw pracowniczych, zwiększenie liczby miejsc pracy wrażliwych na likwidację oraz finansjalizacja gospodarki – wspólnie złożyły się na wzrost nierówności i wrażliwości pracowników na kryzys. Skala tego kryzysu może służyć jako świadectwo porażki tej polityki. Bez radykalnej reakcji rządów ten najpoważniejszy kryzys gospodarczy od czasu wielkiej depresji lat 30-tych przerodzi się w kryzys społeczny i na koniec również polityczny.

4. Gdy nasze gospodarki zaczną odbijać się od dna nie może być powrotu do zwyczajnych praktyk „business as usual” jakby nic się nie stało. Kryzys musi zaznaczyć koniec ideologii nieograniczonych rynków finansowych gdzie samoregulacja była przedstawiana jako przestępstwo a chciwość zwyciężała racjonalny osąd na niekorzyść realnej gospodarki. Należy zbudować nową globalną architekturę regulacyjną, która przywraca rynkom finansowym ich pierwotną funkcję zapewnienia stałego i niekosztownego finansowania produktywnych inwestycji w realnej gospodarce. Ponadto istnieje potrzeba ustanowienia nowego modelu rozwoju gospodarczego, który byłby efektywny pod względem gospodarczym, sprawiedliwy pod względem społecznym i opierał się o trwały rozwój pod względem środowiskowym. Musi on przynieść koniec polityki, która w czasie ostatnich dwóch dekad wygenerowała powszechną nierówność. To wymaga zmiany paradygmatu uprawiania polityki. Liderzy G20 muszą rozpocząć wielostronny proces we współpracy z innymi rządami, ONZ oraz innymi instytucjami w celu ponownego nakreślenia zasad zarządzania globalną gospodarką tak aby sprawom społecznym i dotyczącym ochrony środowiska przypisano taki sam poziom priorytetu jak handlowi i finansom.

5. Globalny ruch związków zawodowych wzywa zatem liderów G20 aby we współpracy z innymi rządami i instytucjami międzynarodowymi opracowali pięciopunktową strategię mającą na celu po pierwsze rozprawić się z kryzysem, a następnie budować sprawiedliwszą i opartą o trwały rozwój gospodarkę światową dla przyszłych pokoleń. Strategia ta musi:

- wdrożyć skoordynowany międzynarodowy plan naprawy i trwałego wzrostu, który będzie miał najlepszy możliwy wpływ na tworzenie miejsc pracy powiązanych z inwestycjami publicznymi, aktywną politykę rynku pracy, ochronę osób najbardziej wrażliwych poprzez rozszerzenia siatki zabezpieczenia społecznego oraz inwestycje w „zieloną gospodarkę” która może przestawić gospodarkę światową na niskowęglową ścieżkę wzrostu. Gospodarkom rozwijającym się i wschodzącym należy stworzyć odpowiednie środki i przestrzeń polityczną w celu podjęcia polityki, która zapobiega cyklom koniunkturalnym (paragraf 6-17);
- natychmiast znacjonalizować niewypłacalne banki w celu przywrócenia zaufania i przepływów międzybankowych w systemie finansowym oraz ponadto ustanowić nowe reguły i mechanizmy kontroli globalnych finansów z pełnym zaangażowaniem interesariuszy. W tym celu proponujemy ośmiopunktowy plan działania (paragraf 18-22);
- zwalczać ryzyko spadku wynagrodzeń oraz doprowadzić do zmniejszenia nierówności dochodów przez rozszerzenie zakresu obowiązywania układów zbiorowych oraz wzmocnienie instytucji ustalania płac aby ustanowić uczciwe podstawy rynków pracy (paragraf 23-26);
- przygotować grunt na daleko idące i ambitne międzynarodowe porozumienie w sprawie zmiany klimatu na COP15 w Kopenhadze w grudniu 2009 (paragraf 27-29);
- ustanowić prawny zestaw norm i instrumentów międzynarodowych instytucji gospodarczych i społecznych – MOP, MFW, Bank Światowy, WTO i OECD – oraz

ponadto zreformować te instytucje oraz skonstruować skuteczny i odpowiedzialny zarząd gospodarką światową (paragraf 30-33).

II. Skoordynowany międzynarodowy plan naprawy i trwałego wzrostu

Potrzeba koordynacji

6. Pierwszym priorytetem liderów G20 musi stać się przywrócenie zaufania poprzez zatrzymanie spadku swobodnego światowego wzrostu oraz odwrócenie spadku zatrudnienia. Rządy muszą podjąć wszelkie możliwe kroki w tym celu oraz muszą użyć swoich wpływów w bankach w celu ponownego uruchomienia kredytów oraz zapewnienia dodatkowej płynności. Od listopada 2008 większość krajów G7 i G20 oraz innych zapowiedziała i wdrożyła mechanizmy podatkowe w celu wzmocnienia wzrostu. Mechanizmy te miałyby dwa razy większy wpływ na tworzenie miejsc pracy i wzrost gdyby były skoordynowane i uzupełniały się na poziomie międzynarodowym⁴. Jak dotąd brakuje takiej koordynacji. Amerykański plan ożywienia gospodarki wynosi co najmniej 2% PKB rocznie podczas gdy krajowe mechanizmy w UE zapowiedziane do początku lutego 2009 nie przekraczały 1% PKB UE. G20 musi nakłonić obecnych „gapowiczów” do działania oraz przyjąć skoordynowane środki stymulowania światowej gospodarki, przy czym kraje posiadające nadwyżki handlowe muszą przejąć rolę wiodącą. Ponawiamy nasze wezwanie do globalnego planu naprawy osiągającego co najmniej 2% światowej produkcji. Banki centralne powinny nadal zmniejszać stopy oprocentowania oraz podjąć ilościowe rozluźnienie polityki monetarnej tak, aby inwestycje rządowe mogły zostać sfinansowane przy niskim koszcie kredytów.

Wydatki publiczne nakierowane na zatrudnienie

7. W poszczególnych krajach należy tak skierować posiadane środki, aby miały one największy wpływ na wzrost zatrudnienia. Istnieje konieczność nakreślenia nowej mapy gospodarczej, która identyfikuje sektory dostarczające najwięcej możliwości dla przyszłego wzrostu. Rządy powinny wysunąć na czoło programy inwestycyjne w infrastrukturę, które stymulują wzrost popytu na krótką metę oraz średniookresowo podnoszą produktywność w realnej gospodarce. Powinno się wprowadzić mechanizmy wspomagające siłę nabywczą niskozarabiających w tym gospodarstwa utrzymywane przez jedną osobę, które są przeważnie prowadzone przez kobiety. Napelenie kieszeni i portfeli niskozarabiających większą ilością pieniędzy będzie stanowiło bodziec dla gospodarki gdyż wydają oni dodatkową gotówkę w ten sposób pomagając w zwalczaniu recesji. Można tego dokonać poprzez zwiększenie zasiłków i dodatków, plany tworzenia miejsc pracy oraz zmiany w opodatkowaniu. Nie należy marnować zasobów na nieefektywne ogólne obniżki podatku; w czasie spadku gospodarczego wydatki na siatki zabezpieczenia socjalnego oraz transfery finansowe na usługi organizowane przez samorząd łącznie z oświatą i zdrowiem mają niemal dwukrotnie większy wpływ niż obniżki podatków.

Zielone inwestycje i miejsca pracy

8. Nie było lepszego czasu na inicjatywę „zielonego nowego ładu” (Green New Deal) proklamowanego przez UNEP (Program Środowiskowy Organizacji Narodów

⁴ IMF, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Polityka fiskalna w walce z kryzysem, grudzień 29, 2008

Zjednoczonych). Agenda „zielonych miejsc pracy” wymaga, aby rządy podjęły inwestycje na dużą skalę w zieloną infrastrukturę np. poprawę skuteczności energetycznej oraz rozwój energii odnawialnych – stymulując w ten sposób tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości w szeregu sektorów – aby wzmocniły zasoby finansowe na badania i rozwój, rozpowszechnienie i instalacje nowych technologii oraz aby podniosły na wyższy poziom programy doskonalenia zawodowego.

Służby publiczne wysokiej jakości

9. Jako część nowego modelu rozwoju rządy muszą wzmocnić rolę sektora publicznego (na poziomie krajowym i lokalnym) w dostarczaniu wysokiej jakości podstawowych usług tj. oświata, służba zdrowia, zaopatrzenie w wodę, służby sanitarne, usługi prawne, ochrona, pożarnictwo oraz bezpieczeństwo obywateli. Usługi publiczne wysokiej jakości mogą żywotnie przyczynić się do podniesienia społecznej spójności i równości, która wraz z etycznym i efektywnym stosowaniem prawa oraz przepisów ramowych pozostają kamieniami węgielnymi zdrowego społeczeństwa demokratycznego.

10. Jest to również czas inwestowania w ludzi, w ich edukację i zdrowie oraz w opiekę nad najmłodszymi i najstarszymi. Biorąc pod uwagę przyspieszoną likwidację miejsc pracy w przemyśle dotkniętych przez kryzys, istnieje racjonalny powód inwestowania w edukację i szkolenia tak, aby wesprzeć przenoszenie pracowników do sektorów gdzie istnieje zapotrzebowanie na większe zatrudnienie. W sektorach zdrowia/opieki ze względu na m.in. starzejącą się populację Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) ocenia, że istnieje potrzeba stworzenia dodatkowych 4,2 miliona miejsc pracy na całym świecie. W edukacji szacunkowo do roku 2015, 18 milionów nowych nauczycieli musi zostać przeszkolonych w celu sprostania wymaganiom dostarczenia edukacji wysokiej jakości dla dzieci w wieku szkolnym. Dodatkowe miliony nauczycieli i instruktorów są potrzebne do szkolenia zawodowego w zawodach, które przyczyniają się do wzmocnienia realnej gospodarki oraz do przeszkolenia pracowników w miarę jak gospodarka ulega restrukturyzacji. Dodatkowo rządy muszą wzmocnić wysiłki w celu zmniejszenia ubóstwa wśród kobiet, które dzisiaj stanowią większość na świecie wśród osób pozostających w ubóstwie.

Aktywne polityki rynku pracy

11. Priorytetem musi być utrzymanie pracowników na rynku pracy i w aktywności zawodowej. Aktywne polityki rynku pracy (APRP) mają do odegrania zasadniczą rolę, jednakże wydatki na APRP stanowiły jedynie nieznaczną część pakietów finansowych przyjętych przez większość krajów. Należy wdrożyć programy redukujące ryzyko bezrobocia i stanowiące wsparcie dla dochodów gospodarstw. W tym trudnych czasach, firmy muszą być odpowiedzialne społecznie i starać się zatrzymać swoich pracowników jak najdłużej. W MOP pracownicy, rząd oraz pracodawcy zgodzili się, że „restrukturyzacja powinna być oparta na dialogu pomiędzy zarządem, związkami zawodowymi i przedstawicielami pracowników”⁵. Te firmy, które otrzymują pomoc publiczną powinny respektować porozumienia z rządami i związkami zawodowymi przyjmujące uzgodnione programy restrukturyzacyjne, z zawartymi w nich elementami dotyczącymi zatrudnienia i szkoleń.

12. Rządy muszą wdrożyć polityki rynku pracy, które:

⁵ Forum MOP ds. Dialogu Globalnego w sprawie wpływu kryzysu finansowego na sektor pracowników finansów 24-25 lutego 2009

- zniechęcą firmy do korzystania z najprostszego rozwiązania – zwolnień – w odpowiedzi na pierwsze oznaki trudności i dostarczą wsparcia dla przedsiębiorstw dotkniętych przejściowymi trudnościami kredytowymi;
- skupią się na grupach najbardziej dotkniętych przez kryzys, takich jak młodzi, starsi i niewykwalifikowani pracownicy, pracownicy czasowi i na część etatu, kobiety i migranci;
- wzmocnią wysiłki w celu wyeliminowania różnic w wynagradzaniu kobiet i mężczyzn, która na chwilę obecną jest szacowana na ok. 22 procent⁶;
- dostarczą wsparcia finansowego, szczególnie poprzez rozbudowane zasiłki dla bezrobotnych;
- zapewnią pełne przestrzeganie krajowych i międzynarodowych praw pracowniczych odnośnie zakończenia zatrudnienia;
- promują inwestycje w pracowników i oferują lepsze możliwości szkolenia w celu ułatwienia nabywania nowych umiejętności przez pracowników we wszystkich przedziałach wiekowych;
- gwarantują migrantom te same prawa co wszystkim obywatelom, gdyż ich stygmatyzacja nie tylko prowadzi do ksenofobii, ale też powoduje zwiększenie poziomu ubóstwa.

Wsparcie dla rynków wschodzących i rozwijających się

13. W miarę jak wzrasta globalne bezrobocie w większości krajów pracownicy po osiągnięciu pewnego wieku nie mają dostępu do zasiłków dla bezrobotnych, lecz muszą polegać jedynie na własnych oszczędnościach lub wsparciu rodziny. Kryzys stanowi zarówno obowiązek jak i sposobność do ustanowienia przyzwoitych siatek zabezpieczenia socjalnego, które będą działać jak automatyczny stabilizator w krajach, które w chwili obecnej ich nie posiadają, niezależnie od poziomu rozwoju danego kraju.

14. Wzrastające dochody pracowników i rozszerzające się zabezpieczenie społeczne będą szczególnie ważne dla uzdrowienia gospodarek nowo powstałych, które osiągnęły wysoki wzrost gospodarczy oparty na eksporcie, a które teraz stanęły w obliczu załamania swoich głównych odbiorców eksportowych. Uzdrowienie gospodarcze w tych krajach, a także osiągnięcie zrównoważonego długoterminowego wzrostu będzie zależało od ich możliwości zbudowania mocnej bazy popytu wewnętrznego. Będzie to wymagało lepszego przestrzegania praw pracowniczych tak, by związki zawodowe mogły negocjować podwyżki płace proporcjonalne do zwiększonej wydajności oraz ogólnodostępne programy zabezpieczenia socjalnego, takie jak emerytury i opieka zdrowotna. Te strategie pomogłyby poprawić „globalne nierówności” w handlu i przepływach finansowych oraz zmniejszyć nierówności dochodów w tych krajach.

15. W miarę jak kraje uprzemysłowione i rynki wschodzące walczą o przetrwanie istnieje ryzyko pozostawienia na marginesie krajów o niskich dochodach. Biedni wciąż cierpią z powodu kryzysu żywnościowego. Podczas gdy ceny żywności i artykułów gospodarstwa domowego ustabilizowały się wraz z rozprzestrzenianiem się globalnej recesji, nadal odczuwalne są efekty tego kryzysu: dla przykładu ceny zbóż są dziś wciąż o 71 procent wyższe niż w 2005. Kryzys ekonomiczny poprzez obniżenie dochodów jeszcze bardziej pogorszy efekty kryzysu żywnościowego, przy czym najbardziej ucierpią na tym biedni zarówno z obszarów wiejskich jak i miejskich, rolnicy bez ziemi, gospodarstwa domowe

⁶ MKZZ, Nierówność płci na rynku pracy: przegląd globalnych trendów i rozwój wydarzeń, 2009

prowadzone przez kobiety oraz osoby, które niedawno utraciły pracę, włącznie z pracownikami-migrantami. Absolutnie decydujące będzie utrzymanie i podniesienie poziomu oficjalnej pomocy rozwojowej (ang. Official Development Assistance – ODA). Budżet na tę pomoc, w szczególności dla krajów najmniej rozwiniętych (ang. Least Developed Countries – LDCs) musi zostać utrzymany poprzez przyjęcie wiążących zobowiązań oraz harmonogramu tak, aby osiągnąć cel ONZ w wysokości 0,7% PKB. Rządy muszą na swojej liście priorytetów umieścić bezpieczeństwo żywnościowe i pracować wspólnie nad zbudowaniem długotrwałej prężności sektora rolniczego, aby zapewnić, że ludzi będzie stać na podstawowe produkty oraz że będą cieszyć się bezpiecznym i trwałym dostępem do żywności.

16. Większość krajów rozwijających się i rynków wchodzących funkcjonuje na zasadzie procyklicznej polityki fiskalnej, ponieważ są na nie wywierane naciski ze strony międzynarodowych instytucji finansowych, aby w czasach kryzysu stosować „dyscyplinę fiskalną”. Międzynarodowa społeczność powinna poprzeć ekspansywne programy odnowy w krajach rozwijających się, które są niezbędne, aby uchronić je przed dalszym rozwojem ubóstwa i przyczynić się do globalnego popytu. Banki międzynarodowe i rozwoju regionalnego, jak również inne agencje mają bardzo ważną rolę do odegrania w zapewnieniu, aby w wysiłku naprawczym wzięły udział wszystkie regiony świata. Wymaga to zarówno zwiększonej pomocy finansowej od międzynarodowych instytucji finansowych i krajów-donatorów jak również zakończenia szkodliwej warunkowości polityki ekonomicznej nierozzerwalnie związanej ze wsparciem ze strony tychże instytucji. Międzynarodowe instytucje finansowe powinny poszerzyć zakres swoich inicjatyw zmierzających do redukcji długu i podjąć reformy zarządzania w taki sposób, aby kraje, których te inicjatywy dotyczą miały więcej do powiedzenia w ustanawianiu swojej polityki.

Przywrócenie poparcia społecznego dla globalnego systemu handlu

17. Handel załamuje się, ale bardziej w wyniku kurczenia się realnej gospodarki niż w wyniku protekcjonizmu. Musimy unikać błędów popełnionych podczas kryzysu lat 30-tych polegających na poprawianiu sytuacji we własnym kraju kosztem innych. Handel może pobudzić wzrost gospodarczy, odnowę i rozwój, ale jedynie pod pewnymi właściwymi warunkami. Przywrócenie wiary w i poparcia społecznego dla światowego systemu handlu i zakończenie negocjacji rundy Doha wymaga postępu we wdrażaniu ochrony fundamentalnych praw pracowniczych. Wymaga ono także zapewnienia, że kraje rozwijające się będą w stanie odzyskać stabilność ekonomiczną, powrócić do przyzwoitego poziomu zatrudnienia i rozwoju przemysłowego w przyszłości, a tam gdzie to konieczne, kontrolować krótkoterminowe przepływy kapitału tak, aby spełnić cele rozwojowe. Potrzebne będzie także przygotowanie dalszych instrumentów, łącznie z zapasami amortyzacyjnymi/buforowymi i mechanizmami kompensacyjnymi, aby chronić kraje o niskim dochodzie przed niestabilnością rynku towarów pierwszej potrzeby.

III. Nowe zasady dla globalnych rynków finansowych

18. Liderzy G20 muszą podjąć natychmiastowe działania w celu przywrócenia płynności i wypłacalności systemu bankowego w taki sposób, aby spełniał on podstawową rolę finansowania inwestycji produkcyjnych. Poza tym, liderzy G20 muszą zapoczątkować proces fundamentalnej reformy globalnego systemu finansów, aby położyć kres finansjalizacji, która zdewastowała realną gospodarkę. Rządy muszą zagwarantować, że kryzys na podobną skalę nigdy się już nie powtórzy.

Przywrócić zaufanie, znacjonalizować banki

19. W sektorze bankowym funkcjonuje wiele niewypłacalnych banków, które przestałyby istnieć samoczynnie gdyby nie rozmiar kryzysu i fakt, że niektóre z nich są po prostu „za duże żeby upaść”. Rząd są postawione przed wyborem: (i) albo stworzą „złą” pulę aktywów finansowanych przez podatników, gdzie bankierzy będą mogli pozbyć się swoich toksycznych aktywów albo (ii) znacjonalizują wszystkie słabe banki na podstawie ryzyka jakie stanowią dla całego systemu bankowego. Pierwsza opcja ani nie spowoduje oddzielenia „złych” aktywów od „dobrych”, ani nie przywróci zaufania do systemu, a będzie jedynie pogarszać stan finansów publicznych. Jednocześnie, takie dofinansowanie akcjonariuszy banków będzie się równało transferowi pieniędzy wyciągniętych od osób pracujących na rzecz najbogatszych gospodarstw domowych świata, które są nadmiernie reprezentowane wśród akcjonariuszy instytucji finansowych. W obecnych warunkach nacjonalizacja jest jedynym sposobem na przywrócenie zaufania, zapewnienie sprawiedliwego podziału zysków i zagwarantowanie, że podatnicy będą mieli udział we wszystkich zyskach, które przyniosą te banki po przywróceniu wypłacalności.

Reforma systemu finansowego

20. Rządy muszą zlikwidować deficyt procedur demokratycznych jaki charakteryzuje wysiłki zmierzające do zmiany pokryzysowej architektury finansowej. Reforma systemu finansowego nie powinna być zostawiona w rękach ekspertów Forum Stabilności Finansowej (FSF) – tych samych ekspertów, którzy stworzyli obecny system, który właśnie legł w gruzach. Ponadto, FSF w przeszłości nie włączało do prac w tym obszarze związków zawodowych, społeczeństwa obywatelskiego i innych grup interesu, w tym ONZ i MOP, i nie ma właściwej struktury zarządczej, zaplecza eksperckiego i zasobów koniecznych do właściwej pracy w przyszłości.

21. Obecny kryzys wykazał ograniczenia stosowania “nadzoru delegowanego”, według którego jedynie mała część systemu finansowego (np. banki komercyjne) wymaga właściwej kontroli. Kilka inicjatyw przedsięwziętych po wrześniu 2008 wykazało potrzebę zaniechania dominującego w przeszłości ograniczonego podejścia regulacyjnego wobec globalnych finansów⁷. Nadszedł czas, aby konstruować wiążące regulacje gwarantujące publiczną kontrolę i nadzór wszystkich finansowych instytucji, produktów i transakcji. W tym zakresie proponujemy ośmiopunktowy plan działań:

- **Eliminacja szarej strefy w finansach.** Rządy muszą zagwarantować pełen zakres regulacji wszystkich instytucji, produktów i transakcji. W szczególności nie mogą być wyłączone z regulacji obejmujących inne firmy zarządzania funduszami prywatne zasoby kapitałowe (*hedge funds, private equity*), co zapewni wiarygodność inwestorów, transparentność oraz, tam gdzie to konieczne, odpowiedzialność pracodawców. Wszelkie formy transakcji kredytowych nie ujmowanych w bilansie muszą być zabronione. Produkty finansowe przenoszące ryzyko kredytowe (jak *credit default swaps*) oraz inne mętne strategie inwestycyjne oparte na instrumentach pochodnych, które na rynkach są przekształcane w *securities* muszą być poddane nadzorowi władz publicznych. Powinna obowiązywać ogólna zasada, iż handel powiązany jest z zyskiem

⁷ Modernizacja Amerykańskiego Systemu Regulacji Finansowych, Kongres USA - Panel Nadzoru (COP), raport specjalny o reformie regulacyjnej, styczeń 2009: <http://cop.senate.gov/documents/cop-012909-report-regulatoryreform.pdf>; Zasady nowej architektury finansowej, Stiglitz, Komisja Ekspertów Przewodniczącego ONZ, Zgromadzenie Ogólne ws. reform międzynarodowego systemu monetarnego i finansowego, styczeń 2009: <http://www.un.org/ga/president/63/commission/newfinancialarchitecture.pdf>

właścicielskim. Agencje ratingowe powinny być poddane regulacji tak, aby uniknąć konfliktu interesów w wycenianiu produktów i instytucji.

- **Likwidacja rajów podatkowych i stworzenie nowych międzynarodowych mechanizmów podatkowych.** Liderzy G20 muszą dojść do porozumienia w zakresie współpracy międzynarodowej wdrażającej międzynarodowe standardy do rajów podatkowych, zagranicznych centrów finansowych (Offshore Financial Centres) i do zasad poufności bankowej – dotyczy to zarówno 38 terytoriów z listy obserwacyjnej OECD, ale też pozostałych. Należy też położyć kres „wyścigowi do dna” między systemami podatkowymi, który drenuje przychody podatkowe wielu krajów. Rządy powinny stworzyć pakiet sankcji chroniących ich bazy podatkowe, w tym ograniczenia inwestycyjne dla inwestorów instytucjonalnych oraz wprowadzić wyższe kary za przestępstwa podatkowe. Ponadto należy wprowadzić międzynarodowe opodatkowanie transakcji finansowych, jak np. przepływy krótkoterminowe, w celu pokrycia długów publicznych finansowanych przez podatników a spowodowanych obecnym kryzysem. Podatek taki mógłby pomóc chronić kraje rozwijające się przed niestabilnością rynku globalnego.
- **Zapewnienie krajom rozwijającym się sprawiedliwego i trwałego dostępu do finansów międzynarodowych.** Kraje rozwijające się powinny mieć dostęp do kredytów na warunkach uwzględniających ich potrzeby i możliwości. Środkami umożliwiającymi takie działania stymulujące osiągnięcie celów rozwojowych mogą być programy MFW (Specjalne Prawa Ciągnięcia) przyspieszające regionalną współpracę walutową, czy też przekierowanie przepływów kapitałowych krajów posiadających nadwyżki finansowe, w tym ich Państwowych Funduszy Majątkowych.
- **Reforma modelu bankowości prywatnej zapobiegająca bankom finansowym i redukująca ryzyko lewarowania.** Zasady adekwatności kapitałowej – kwoty jaką banki kapitałowe muszą zabezpieczyć jako środki uboczne ich pożyczek – muszą być bardziej powiązane z wzrostem aktywów banku do wysokości poziomu ryzyka obciążającego te aktywa. Zniechęci to banki do wystawiania się na zawyżone ryzyko. Pomogłoby to również w alokacji aktywów ku bardziej pożądanym społecznie celom oraz ułatwiłoby kontrolę inflacji cen aktywów przez banki centralne.
- **Kontrola pośrednich elementów wynagrodzenia.** Schematy wynagradzania muszą być regulowane przez prawo tak, aby odzwierciedlały i promowały one długoterminową wydajność gospodarczą, społeczną i ekologiczną oraz umożliwiały przedsiębiorstwom alokowanie zysków w firmowe rezerwy inwestycyjne w środki produkcji. Wynagrodzenie zarządu i handlowców powinno być ograniczone w powiązaniu z pensjami i emeryturami pracowników, a w przypadku usług finansowych z odpowiedzialnymi praktykami sprzedaży i kredytowania. Realizacja premii i innych schematów opartych na wydajności w okresie do pięciu lat powinny być zabronione. Udziałowcy nie powinni mieć możliwości płańdrowania majątku firmy w okresie wzrostu poprzez dywidendy i programy wykupu akcji, które naruszają bilans firm w czasach słabszej koniunktury. Szczególnie fundusze *private equity* naraziły na ryzyko miliony miejsc pracy z powodu stosowania prowadzącego do zachwiań modelu opartego na lewarowaniu finansowania przejęć zakładów.
- **Ochrona rodzin pracowniczych przed drapieżnym kredytowaniem.** Rządy powinny przedsięwziąć kroki podnoszące poziom bezpieczeństwa kredytów dla rodzin pracowniczych poprzez zapewnienie przejrzystości kontraktów kredytowych (hipotecznych, kart kredytowych, ubezpieczeń), dostępu do skutecznych instrumentów ochronnych, dostępu do usług i dostępu cenowego (ograniczenia stóp procentowych i opłat). Wynagrodzenie i schematy premiowe banków, ich pracowników i innych dostawców kredytów powinny być tak skonstruowane, aby zapewnić odpowiedzialną

sprzedaż kredytu, która służy interesom konsumentów.

- **Konsolidacja i wzmocnienie publicznej wiarygodności, mandatu i zasobów władz nadzorczych.** Rządy muszą podjąć działania zmierzające do eliminacji fragmentarycznego podejścia do regulacji finansowych, jakie obecnie jest podzielone zgodnie z działalnością biznesową i prawodawstwem krajowym. Tam gdzie to konieczne należy doprowadzić do ponadnarodowej konsolidacji, szczególnie w Europie. Władze nadzorcze muszą dysponować wystarczającymi instrumentami prawnymi i zasobami tak, aby odpowiadały one zakresowi ich zadań. W szczególności należy poszerzyć ich mandat w zakresie inflacji cen aktywów. Głos związków zawodowych musi być słyszalny w ich strukturze zarządzania. Dodatkowo, ramy nadzoru, w tym „kolegia nadzorców” powinny umożliwić współpracę władz finansowych ze związkami zawodowymi i innymi strukturami przedstawicieli pracowników w sektorze finansowym, np. radami pracowniczymi i międzynarodowymi umowami ramowymi jakie zawierane są między Globalnymi Federacjami Związkowymi a przedsiębiorstwami ponadnarodowymi.
- **Restrukturyzacja i dywersyfikacja sektora bankowego.** Różnorodność modeli biznesowych i form prawnych konieczna jest do budowy zrównoważonego i szerokiego systemu krajowych usług finansowych zarówno służących realnej gospodarce jak też zaspokajaniu potrzeb rodzin pracowniczych. Rządy powinny promować alternatywne modele bankowości komercyjnej i usług ubezpieczeniowych, jak np. unie kredytowe, banki spółdzielcze, wzajemne ubezpieczenia oraz inne społecznościowe oraz publiczne usługi finansowe. Rządy powinny także działać na rzecz zagwarantowania, iż w przyszłości nie powstaną ani konglomeraty „za duże by im pozwolić upaść” lub takie, które łączą różne typy biznesu: bankowość, ubezpieczenia, bankowość inwestycyjną etc. Restrukturyzacja powinna być prowadzona według najwyższych standardów dialogu społecznego, a wszelkie negatywne skutki w zatrudnieniu powinny być eliminowane.

Ochrona emerytur pracowniczych

22. Liderzy G20 muszą także podjąć działania na rzecz ochrony systemów emerytalnych. Kryzys ujawnił niebezpieczeństwo nieograniczonych inwestycji emerytur pracowniczych w szarej strefie finansów. Fundusze emerytalne państw OECD straciły na wartości 20% (3,3 biliona USD) w 2008r. wskutek spadku wartości aktywów oraz zapaści produktów i strategii inwestycyjnych oparte na instrumentach pochodnych. Najgorzej skutki kryzysu odczuwają ci, którzy zbliżają się do emerytury i ich świadczenia będą uzależnione wyłącznie od wydajności niechronionych funduszy emerytalnych. Rządy powinny działać na rzecz zapewnienia adekwatnych emerytur dla pracowników objętych tymi pre-finansowanymi systemami emerytalnymi oraz przeniesienia części ryzyka i finansowania na pracodawców, jak też wzmocnienie rządowych gwarancji dla systemów emerytalnych i oraz ogólnych regulacji obejmujących fundusze emerytalne.

IV. Zahamowanie deflacji płac i zwalczanie kryzysu sprawiedliwości redystrybucyjnej

23. Uelastycznienie rynków pracy, które pojawiło się w większości gospodarek w ostatnim ćwierćwieczu wzmogło ryzyko deflacji płac, która pogłębia kryzys z uwagi na redukcję siły nabywczej i rosnące poczucie zagrożenia. Rządy nie mogą powtórzyć błędu z lat 30tych XXw. i pozwolić na konkurencyjność cięć płac. Zamiast iść w kierunku osłabienia ochrony pracowniczej i wzmocnienia nietrwałych form pracy rządy powinny zagwarantować

fundamenty dla rynków pracy zapobiegające spirali deflacji płac i cen. Rządy muszą podjąć działania na rzecz ochrony podstawowych praw pracowniczych i negocjacji zbiorowych oraz zachęcać do odbudowy instytucji sprawiedliwszej redystrybucji dochodów i bogactwa. Płace minimalne muszą być na tyle wysokie, aby gwarantowały godne warunki życia i zapobiegały zwiększaniu się grupy ubogich pracowników. Kobiety stanowią większość osób, których warunki pracy są najbardziej niepewne, dążenie do równości i eliminacji dyskryminacji kobiet w zatrudnieniu musi być priorytetem krajowej i międzynarodowej polityki.

24. Zanim nastąpił kryzys doszło do wielkiej nierówności dochodów zarówno między krajami jak i wewnątrz nich. Wzrost płac został daleko w tyle za wzrostem produktywności w 2/3 najbogatszych państw OECD⁸, zaś udział płac w dochodzie narodowym spadł we wszystkich krajach, których dane są dostępne. W krajach rozwijających się nawet przed kryzysem cen żywności lat 2007-2008 i obecnym kryzysem finansowym Bank Światowy zauważył, iż w 46 państwach na 59 analizowanych nierówność wzrosła w porównaniu do poprzedniej dekady. Pogarszająca się sytuacja gospodarcza, przy jednoczesnym kryzysie żywnościowym jeszcze powiększy te nierówności. Zamiast trwałego wzrostu gospodarczego opartego o inwestycje, produktywność i rosnącą zamożność ludzi pracy mieliśmy serię baniek spekulacyjnych, które wzbogaciły nielicznych, a których skutki obciążają dziś wszystkich. Potrzebny jest nowy model rozwoju gospodarczego oparty na zasadach ekologicznych i zapewniający zrównoważony wzrost płac towarzyszący wzrostowi produktywności. Potrzebujemy też sprawiedliwego systemu podatkowego, który zredukuje nierówność poprzez przesunięcie opodatkowania z pracowników na kapitał.

25. W większości państw rozwijających się instytucje rynku pracy są dziś słabsze niż w krajach uprzemysłowionych, a duża część pracowników zepchnięta jest do szarej strefy i pozbawiona jakiegokolwiek ochrony. Podstawowe regulacje rynkowe – jak płaca minimalna, maksymalny czas pracy, odszkodowania za utratę pracy i ograniczenia krótkoterminowych umów o pracę – są warunkami koniecznymi ochrony pracowników przez wyzyskiem, podobnie jak poszanowanie podstawowych standardów pracy umożliwiające pracownikom organizowanie związków zawodowych i negocjacje zbiorowe prowadzące do poprawy ich warunków pracy i płacy. Międzynarodowe instytucje finansowe nie powinny dalej propagować deregulacji rynku pracy w krajach rozwijających się w czasie kryzysu, gdyż to może tylko pogorszyć sytuację pracowników szczególnie w sytuacji, gdy większość tych krajów nie ma żadnych systemów zabezpieczeń socjalnych. Międzynarodowe instytucje finansowe powinny współpracować z MOP w zakresie promowania tworzenia bezpiecznego zatrudnienia z adekwatnymi płacami, zabezpieczeniem społecznym i prawami.

26. W dłuższej perspektywie czasu należy odbudować trójstronne struktury konsultacji społeczno-gospodarczej i planowania politycznego, które były podstawą 30 lat szybkiego wzrostu gospodarczego i poprawy standardów życia w okresie powojennym. Zaangażowanie przedstawicieli pracowników w procesy decyzyjne dotyczące zatrudnienia i wzrostu gospodarczego nie tylko jest zgodne z zasadami demokracji, ale też jest sensowne ekonomicznie. Alternatywny model neoliberalny skazuje nas na powtórzenie błędów z lat 20tych i 90tych XXw. gdy utrzymywanie spirali nierówności spowodowało niestabilność finansową i doprowadziło do krachu giełdowego.

⁸ „Growing Unequal”, OECD październik 2008

V. Stworzenie fundamentów dla międzynarodowej umowy na rzecz osłabienia skutków zmian klimatycznych

27. Przywódcy G20 muszą zapewnić, by środki potrzebne przy nie cierpiącym zwłoki rozwiązywaniu problemu zmian klimatycznych nie zostały z powodu kryzysu błędnie zastosowane. Rządy powinny raczej, tak jak zawarto to w niniejszej deklaracji, zastosować wobec trwającego kryzysu skoordynowaną, globalną odpowiedź fiskalną by uruchomić „agendę zielonej gospodarki” stwarzając tym samym podstawy dla ambitnej umowy klimatycznej, która ma być zawarta w tym roku w Kopenhadze. Są to działania o zasadniczym znaczeniu jeśli mamy zapobiec wzrostowi średniej temperatury na globie o więcej niż 2% i zapobiec klimatycznej katastrofie o wielkim zasięgu - oznaczającej według raportu Sterna w najlepszym razie utratę „teraz i na zawsze” 5% globalnej produkcji czy w najgorszym przypadku upadek całych społeczeństw zgodnie z przewidywaniami bieżących modeli dotyczących długoterminowych wzajemnych oddziaływań środowiska naturalnego i gospodarki. Jest sprawą zasadniczą, aby spotkanie G20 sformułowało mocne przesłanie o potrzebie osiągnięcia porozumienia w Kopenhadze. W porozumieniu tym muszą znaleźć się ambitne cele dotyczące redukcji poziomu emisji gazów cieplarnianych w krajach rozwiniętych, jak również podjęcie skutecznych działań na rzecz osiągnięcia redukcji tych gazów lub pozostających pod kontrolą wzrostów, które zapewniłyby w krajach rozwiniętych rozwój technologii o niskim poziomie emisji dwutlenku węgla.

28. Rządy państw muszą uznać fakt, że osiągnięcie porozumienia w sprawie zmian klimatycznych jest uzależnione od stworzenia szerokiego i trwałego politycznego konsensusu co do celów jak i środków potrzebnych do ich osiągnięcia. Porozumienie musi unaocznić, że rządy państw, które je zawarły uznają społeczny i gospodarczy wpływ wdrożenia go poprzez zastosowanie wyraźnej strategii odwołującej się do spraw społecznych i gospodarczych. Do dziś bowiem wyzwania związane z zatrudnieniem w połączeniu z potencjalnymi korzyściami pozostają bez adresata. Ponadto nowe porozumienie nt. zmian klimatycznych musi wezwać rządy państw do przeprowadzenia konsultacji, zaplanowania i zastosowania „przejściowej” („just transition”) strategii, która miałaby objąć najbardziej narażonych na zagrożenia zmian klimatycznych jak i konsekwencji przyjęcia zmian klimatycznych i środków łagodzących te zmiany. Owe „przejściowe” strategie muszą zawierać, *inter alia*, zapisy o przeprowadzaniu konsultacji ze związkami zawodowymi, pracodawcami i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, zapisy nt. podnoszenia kwalifikacji zawodowych, polityki odnoszącej się do zabezpieczeń społecznych i zróżnicowania środowiska gospodarczego.

29. Kraje rozwinięte powinny wesprzeć finansowo i na inne sposoby państwa najuboższe, by umożliwić im podjęcie wyzwań związanych ze zmianą klimatu, włączając Fundusz Przystosowawczy Ramowej Konwencji ONZ w sprawie Zmian Klimatycznych (UNFCCC) (ang.: United Nations Framework Convention on Climate Change Adaptation Fund).

VI. Skuteczne i odpowiedzialne globalne zarządzanie gospodarką

30. Największe państwa świata spotkały się w 1944r. w Bretton Woods by ustanowić nowy światowy porządek finansowy, który miał wesprzeć proces gospodarczej odbudowy. Dziś musimy wykazać więcej ambicji – zmiany muszą wyjść poza zagadnienia regulacji finansowych. Kryzys uwidoczniał poważne słabości w zarządzaniu mechanizmami gospodarki światowej. W sytuacji, gdy brak jednego wzorca dla optymalnego światowego zarządzania, rządy państw mogłyby rozpocząć od zidentyfikowania wymogów globalnej spójności w

obszarach takich jak środowisko naturalne, finanse, pomoc rozwojowa, migracja, praca, zdrowie i energia, czyli w obszarach, gdzie zarządzanie na poziomie jednego kraju jest niewystarczające i potrzebna jest nowa światowa instytucjonalna architektura na drodze stworzenia „wielkiego światowego porządku” (*grand global deal*). Jeśli sprawy związane z handlem światowym mają ruszyć z miejsca, potrzebny będzie znacznie silniejszy filar społeczny, by móc przewidywać i łagodzić zmiany w zatrudnieniu, które wymusi zaostrożona konkurencja. Proces G20 zawiera kilka niezbędnych elementów, ale pozostaje mocno zdominowany przez zagadnienia finansowe. Gospodarka realna, godna praca, redukcja ubóstwa pozostają obecnie traktowane marginalnie w debatach G20. Co więcej, państwa reprezentujące jedną trzecią populacji świata są nieobecne przy stole obrad i nie dysponują środkami mogącymi wpłynąć na pracę G20.

31. Zachodzi potrzeba stworzenia nowego forum decyzyjnego na poziomie światowym w odniesieniu do spraw gospodarczych i społecznych, które łączyłoby w sobie skuteczność działania, umocowanie prawne i odpowiedzialność. Możliwym punktem wyjścia jest karta lub instrument prawny odnoszący się do globalnego zarządzania gospodarką i sprawami społecznymi oparty na instrumentach OECD, Światowej Organizacji Handlu, MOP, MFW i BŚ zaproponowany przez kanclerza Niemiec i włoskiego ministra finansów. Karta ta stworzyłaby syntezę kierunkowych zasad wymienionych organizacji czyniąc odniesienia do standardów takich jak rdzenne standardy pracy MOP, Wytyczne OECD dla Przedsiębiorstw Międzynarodowych, Konwencja Antykorupcyjna, Zasady Zarządzania Przedsiębiorstwami. Połączeniu uległyby zasady odnoszące się do zachowań rynkowych z „uzupełniającymi elementami dotyczącymi zatrudnienia i rozwoju przedsiębiorstw, zabezpieczeń społecznych, ludzkich warunków pracy, zdrowych stosunków pracy i praw w pracy”⁹ zaczerpniętymi z agendy MOP nt. godnej pracy. Wzywamy przywódców G20 do poważnego rozważenia tej propozycji i rozpoczęcia procesu konsultacji, który jest potrzebny przy budowaniu poparcia dla prawdziwie wiarygodnego globalnego szczytu światowych przywódców, który jest nieodzowny by kierować coraz bardziej współzależną gospodarką świata.

32. Rządy państw muszą rozpocząć pracę, lecz nie można jej pozostawić przedstawicielom banków i ministrom finansów prowadzącym rozmowy za zamkniętymi drzwiami. Związki zawodowe są gotowe by konstruktywnie zaangażować się w ten proces i wzywają rządy do udzielenia im miejsca przy stole. Związki zawodowe muszą być pełną stroną nowych struktur zarządzania i struktur doradczych przy organizacjach międzynarodowych tak jak to ma miejsce w przypadku OECD. Zgodnie z mandatem wynikającym z *Deklaracji w sprawie Sprawiedliwości Społecznej i Uczciwej Globalizacji* przyjętej przez Międzynarodową Konferencję Pracy w czerwcu 2008, MOP musi pozostawać w centrum nowej wielostronnej architektury, która może znaleźć skuteczną odpowiedź na bieżący kryzys kierowanej przez rynki globalizacji poprzez umieszczenie sprawy zatrudnienia, priorytetów społecznych i promocji godnej pracy w centrum procesu decyzyjnego.

33. Zachodzi potrzeba zwiększenia reprezentacji i siły biedniejszych państw w instytucjach światowych i globalnych procesach. Rządy państw rynków wschodzących i państw rozwijających się muszą odgrywać rolę pełnej strony w instytucjach nowego porządku gospodarczego. W szczególności Bank Światowy, który koncentruje swą działalność na państwach rozwijających się, musi przyznać im prawa głosu – opierające się na gospodarczych, ale i społecznych kryteriach, które pozostaną przynajmniej takie same jak te, którymi cieszą się państwa uprzemysłowione. MFW jest na równi w pilnej potrzebie

⁹ Stanowisko MOP, WTO, MFW, ODCE, Bank Światowy i Niemcy, 5 luty 2009 dostępne na http://www.oecd.org/document/32/0,3343,en_2649_34487_42124384_1_1_1_1,00.html

przeprowadzenia reform i powinien zmienić swoją strukturę zarządzania tak by zwiększyć reprezentację państw – „klientów” o niskich dochodach i państw rynków wschodzących, których rola w gospodarce światowej wzrosła na przestrzeni kilku ostatnich lat. Przywódcy G20 wyrazili już zgodę przyznania większych środków międzynarodowym instytucjom finansowym (IFIs)¹⁰, lecz w zamian, tak BŚ jak i MFW muszą skończyć z narzucaniem warunków państwom rozwijającym się i wschodzącym, gdyż te wpychają je w ramy polityki sprzyjającej cyklom koniunkturalnym. Przykładowo, w pilnych umowach pożyczkowych MFW negocjowanych z kilkoma rządami od października 2008 znalazły się nagle wzrosty stóp procentowych, redukcja wynagrodzeń i świadczeń emerytalnych, zwiększenie opłat na rzecz usług publicznych i prywatyzacja podmiotów należących do państwa z szeregiem porozumień zobowiązujących do przeprowadzenia reform z zakresu zabezpieczeń społecznych, które w konsekwencji mogłyby prowadzić do wyeliminowania ze świadczeń osób, które nie należą do najbardziej potrzebujących. W nowych umowach muszą znaleźć się dla odmiany zapisy odnoszące się do godnej pracy i przestrzegania podstawowych standardów pracy. Organizacje regionalne takie jak Unia Afrykańska (AU), Stowarzyszenie Narodów Południowo-Wschodniej Azji (ASEAN) i Organizacja Państw Ameryki (OAS) powinny znaleźć swe miejsce w G20 tak jak ma je przyznane Komisja Europejska (EC).

VII. Wnioski

34. Związki zawodowe przez długi czas były krytycznie nastawione wobec braku równowagi w przyznawanym względnie instytucjom gospodarczym i społecznym pierwszeństwu oraz wobec rosnącej dominacji pozostających poza regulacją i możliwością zarządzania rynków finansowych działających ze szkodą dla potrzeb finansowych realnej gospodarki, podkopujących jej zdolność do stwarzania warunków zaistnienia godnej pracy dla wszystkich. Rządy państw we współpracy z partnerami społecznymi oraz przy udziale stosownych organizacji międzynarodowych takich jak MOP muszą stworzyć nowy gospodarczy porządek świata. To pociąga za sobą wymóg stworzenia (paradygmatycznej) wzorcowej zmiany w tworzeniu polityki przyznając pierwszeństwo ludziom („człowiek na pierwszym miejscu”). Związki zawodowe i pracownicy, których reprezentujemy nie mają jednak pewności czy tym razem rządy państw i przedstawiciele banków podejną do sprawy właściwie. Ludzie pracy muszą otrzymać miejsce przy stole. Musi być zapewniona pełna przejrzystość, jawność działań proces konsultacji. Organizacje *Global Unions* są gotowe by odegrać rolę w budowaniu sprawiedliwszej i bardziej zielonej przyszłości.

¹⁰ Komunikat Ministrów Finansów G20 i szefów banków centralnych – 14 marca 2009